

Asia: Merimetsojen kalatalousvaikutuksista Porissa, Ounaskeria ympäröivällä vesialueella (VARELY/4185/2025)

Varsinais-Suomen ELY-keskus
kirjaamo.varsinais-suomi@ely-keskus.fi

Lausunto

1 Johdanto

Varsinais-Suomen ELY -keskus pyytää Luonnonvarakeskukselta lausuntoa poikkeuslupahakemukseen VARELY/4185/2025, joka sijoittuu Poriin, Ounaskerin saarta ympäröivälle vesialueelle Kokemäenjoen suistoalueella. Poikkeuslupaa haetaan kansanterveyden ja yleisen turvallisuuden turvaamiseksi sekä vesistöille ja kalataloudelle aiheutuvien vakavien vahinkojen estämiseksi. Hakemus kohdentuu merimetsojen pesien hävittämiseen, pesäpuiden kaatamiseen, pesinnän häirintään ja lintujen ampumiseen Ryssäkäri -nimisessä koloniassa, joka sijoittuu usean pienen saaren tai luodon alueelle. Luonnonvarakeskus arvioi hakemuksessa esitettyjä haittoja kalastukselle ja kalataloudelle saatavilla olevien aineistojen sekä muualta asiantuntijatiedon perusteella sovellettavissa olevien tietojen perusteella.

2 Lausunto

Poikkeuslupahakemuksen alue sijoittuu Kokemäenjoen suistoon, jota rajaa eteläpuolella Reposaaari ja luoteen suunnassa Enskerin, Kumpppoosien sekä Gummandooran saaristoalueet. Jokisuisto on saarten ja kivikkojen rikkoma sekä pääpiirteissään matala, suistoalueella syvyys on lähes kauttaaltaan alle 10 m. Veden sameus suistoalueella vaihtelee huomattavasti Kokemäenjoen virtaaman mukaan, mutta esimerkiksi kesäkuussa 2012 ahvenen poikaspöytien yhteydessä mitattu sameus vaihteli 1,8–14,8 FNU välillä ulkosaaristosta jokisuualueella sijaitsevaan Pihlavanlahteen.

Kokemäenjoen suistoalueella merimetsoja on pesinyt pitkään, ensimmäiset pesinnät todettiin vuonna 2005 Järvikarien koloniassa ja vuodesta 2009 alkaen pesiä on laskettu yli 1000 paria lukuun ottamatta jaksoa 2013–2015, jolloin pesien määrä oli pienempi. Merimetsojen kokonaismäärä Porin alueella on kasvanut ja yli 2000 parin pesintämäärä on todettu vuodesta 2022 alkaen (Kuva 1). Varhaisemmat pesinnät ovat olleet Järvikarien koloniassa ja varsinaisella Kokemäenjoen suistoalueella pesintöjä on ollut vuodesta 2023 alkaen kasvavissa määrin. Läheisellä Enäjärvellä pesintöjä on ollut yhtäjaksoisesti vuodesta 2020 alkaen. Enäjärvellä jokisuistoon on lyhimmillään noin 2 km etäisyys kuin myös eteläpuolella olevalle, kokonaan merialueella sijaitsevalle Preiviikinlahdelle. Yhteensä pesintöjä on todettu kuudessa erillisessä koloniassa, jotka koostuvat joko yhdestä tai useammasta läheisestä saaresta (Kuva 2). Vuonna 2025 erityisesti keskellä jokisuistoa sijaitseva Ryssäkäri kolonia kasvoi ja usean saaren tai luodon muodostamasta koloniasta laskettiin 2242 pesää. Ryssäkäri kolonia on jokisuiston keskiosassa Ounaskerin lähistöllä ja siitä on likimain yhtä pitkä matka varsinaiselle jokialueelle kuin väli- ja ulkosaariston rajalle, noin 10 km. Jokisuussa sijaitsevasta Bookikarin koloniasta laskettiin vastaavasti 982 pesää. Suistoalueen koloniat ovat melko lähekkäin toisiaan, joten lausunnossa otetaan huomioon Ryssäkäri merimetsokolonian lisäksi myös muut suistoalueen koloniat.

Kokemäenjoen suistoalue sijoittuu kaupallisen kalastuksen tilastoruutuun 37. Tilastointialue on kooltaan noin 50x50 km ja siihen sijoittuvat myös Ahlaisten ja Merikarvian saaristoalueet. Kokemäenjoen suistoalue on huomattavasti suurempi kuin esimerkiksi Merikarvianjoen edusta ja saaliisraportointi todennäköisesti painottaa Kokemäenjoen suiston alueetta. Tilastoruudulla ahvenen ja kuhan verkkokalastuksen määrä sekä saaliit ovat vähentyneet huomattavasti 20 vuoden aikana, mutta rysäkalastus on erityisesti vuodesta 2022 alkaen lisääntynyt merkittävästi ja samalla myös raportoidut ahvensaaliit ovat kasvaneet (Kuva 3). Vuonna 2024 Porissa asuvista kaupallisista kalastajista ahvensaalista raportoi yhteensä 19 kalastajaa, ja näistä neljä sai saalista yli 500 kg vuodessa. Kuhasaalista raportoi viisi kalastajaa, joista yksi kirjasi saalista yli 500 kg vuodessa. Kuukausitasolla tarkasteltuna vuosina 2020–2024 tilastoruudun verkkopyynnin ahvensaaliit jakautuvat avovesiajalle ja painottuvat elo-syyskuuhun (Kuva 4). Rysäkalastuksen määrä on kasvanut vasta vuonna 2022 ja pyynti sekä saaliit painottuvat avovesiajan alkuun toukokuuhun sekä syyskuulle (Kuva 5). Molemmilla pyyntitavoilla raportoidut kuukausittaiset enimmäissaaliit ovat samaa suuruusluokkaa. Muutamia kalastajia lukuun ottamatta kaupallinen ahvenen ja kuhan kalastus on alueella varsin pienimuotoista. Ennen nykytilannetta, pidemmällä aikajaksolla (2010–2021) tarkasteltuna verkkokalastuksen painopiste on ollut heinä-elokuussa ja rysäpyyntiä on raportoitu lähinnä talviajan kalastuksessa (Kuva 6). Luonnonvarakeskuksella ei ole käytettävissä jokisuulueen kalastuksesta ja saaliista tilastoruututasoa tarkempia aineistoja ja niiden perusteella jokisuulueen kalakantojen muutosten, erityisesti ahvenen ja kuhan tilan arviointi on epätarkkaa. Saalismuutoksiin vaikuttavat huomattavasti mm. aktiivisten kalastajien määrä ja pyynnissä tapahtuneet muutokset.

Kokemäen jokisuiston alueella myös vapaa-ajankalastus on yleistä. Alueella on selvitetty vapaa-ajankalastusta kalastustiedustelulla vuonna 2019, ja kalastus Pihlavanlahden-Ahlaisten saaristoalueella on suosittumpaa kuin muilla lähialueilla. Kalastaneita ruokakuntia tiedustelun mukaan oli 956 ja suosituimpia kalastusmuotoja olivat vetouistelu, mato-onginta ja vapakalastus uistinta heittäen. Verkkokalastuksen suosio on vähentynyt huomattavasti aiemmasta tilanteesta. Kilomääräisesti vapaa-ajankalastuksen saalis koostuu pääosin hauesta, kuhasta, ahvenesta, kuoreesta ja särkikaloista. Vapaa-ajankalastustiedustelun saalismäärien perusteella vapaa-ajankalastuksen saaliit Pihlavanlahti-Ahlainen alueella ovat olleet todennäköisesti suuremmat kuin kaupallisen kalastuksen saaliit kyselyn toteuttamisvuonna, kun huomioidaan kaupallisen kalastuksen tilastointialue.

Kokemäenjoki on luokiteltu lohi- ja siikakalapitoiseksi joeksi. Lohikalojen luontainen lisääntyminen joessa on varsin heikkoa välttävän vedenlaadun sekä joen voimalaitoskäytön vuoksi. Haittoja kompensoidaan sekä meritaimen- että lohismolttien vuotuisilla istutuksilla. Poikasistutukset tehdään tyypillisesti keväällä huhti-toukokuussa ja poikaset uivat istutuksen jälkeen virran mukana merelle syönnösvaellukselle.

Vaellussiika nousee Kokemäenjokeen kudulle loka-marraskuun aikana. Siika lisääntyy vähäisissä määrin joessa ja jokeen istutetaan kutuaikaan pyydytyistä emokaloista lypsetystä mädistä kuoriutuneita poikasia. Lisäksi jokeen tai suistoalueelle istutetaan kesänvanhoja siianpoikaisia. Vaellussiika ei kutuvaelluksen ajoittumisen ja toisaalta poikasten ulosvaelluksen ajoittumisen vuoksi ole altis jokisuussa pesivien merimetsojen saalistukselle. Velmu -

poikasaluemallinnusten perusteella lähes koko jokisuualue on erittäin suotuisaa ahvenen ja kuoreen lisääntymisaluetta sekä laajasti myös erittäin suotuisa alue kuhalle. Särkikalajien osalta mallinnusta ei ole tehty, mutta mm. särki ja lahna lisääntyvät suistoalueella kasvillisuusrannoilla tai nousevat jokeen lisääntymään. Silakka lisääntyy jokisuualueen ulkoreunalla väli- ja ulkosaaristovyöhykkeessä. Pääasiallinen kutuaika alueella ajoittuu toukokuusta kesäkuun loppuun saakka.

Tyypillisesti merimetsojen saalistusmatka pesimäkoloniasta on keskimäärin noin 7 km etäisyydellä, useimmiten alle 15 km etäisyys, mutta ajoittain lentomatkat voivat ulottua pidemmällekin. Merimetso ei ole valikoiva ravinnonkäytössään ja syönnöksessä Selkämerellä tavattuja tyypillisiä lajeja ovat esimerkiksi kiiski, silakka, kiviinilka, särki ja ahven. Kolonian sijainti, ajankohta ja siten lähialueen kalasto vaikuttavat merkittävästi saalistusmatkalle. Ahvenen osuuden ravinnonkäytössä on todettu olevan suurin keväällä ja syksyllä.

Kokemäenjoen suistoalue soveltuu mataluutensa vuoksi hyvin merimetson ruokailualueeksi. Merimetsot suosivat ravinnonhankinnassa matalia, alle 10 m syvyisiä vesialueita. Erittäin sameassa vedessä merimetson saalistus hankaloituu, mutta suistoalueen normaalissa kesäajan veden sameudessa merimetso pystyy saalistamaan hyvin. Taloudellisesti merkittävimmistä lajeista merimetson saalistus Kokemäenjoen suistoalueella voi kohdentua lähinnä ahveneen ja kuhaan. Varsinkin ahvenet ovat varsin paikallisia, ja niiden syönnösvaelluksen laajuus jää lyhyemmäksi kuin kuhalla. Jokisuualueella kesäaikaan oleilevat ahvenet ja kuhat ovat alttiita merimetson saalistukselle, mutta kuhan osalta muualla tehdyissä tutkimuksissa ei ole osoitettu selkeitä merimetson aiheuttamia kalakantavaikutuksia. Kuhan osalta arviointia vaikeuttavat myös kesänvanhojen poikasten istutukset (taulukko 1). Vuonna 2022 istutuksia ei ole merkitty istutusrekisteriin (Sähi) ja mikäli tieto pitää paikkansa, se näkyy myös nuorten kuhien vähäisempänä määränä avovesikaudella 2025. Istutuksia on tehty sekä jokisuualueelle (Anttoora-Revaskeri), että myös jokisuun eteläpuoliselle merialueelle. Kuhaistutukset tehdään pääosin syyskuussa.

Suuri merimetsomäärä voi kasvattaa kalojen kuolevuutta, ja alttiita ovat erityisesti pienikokoisemmat yksilöt. Merimetsojen ravinnoksi käyttämät ahvenet ovat pääosin 2–5-vuotiaita, ja siten niiden kasvussa kalastuksen pääosin tavoittelemaan pyyntikokoon kuluu 1–4 vuotta. Siten tiheän merimetsopopulaation todellinen vaikutus kalastuskoon saavuttaviin ahveniin voi näkyä muutamien vuosien viiveellä, ja vaikutus kasvaa sitä myöden, mitä enemmän merimetsoja esiintyy ahventen syönnösalueella tai mitä vähemmän muita merimetson saalistamia kalalajeja on. Paikallisesti on todettu suuren merimetsomäärän voivan vaikuttaa pyydetävissä olevien ahventen määrään. Kun merimetsokanta on paikallisesti tiheä, vuosittain jatkuva merimetsojen saalistuspaine voi heikentää ahvensaaliita, vaikkakin ahvenen määrän vähentyessä merimetsot siirtyvät enemmässä määrin muiden kalalajien käyttöön tai vaihtavat saalistus- tai pesintäaluetta, ja toisaalta ahvenkannan harventuessa ahvenen kasvu voi nopeutua. Suomen rannikkoalueella Merenkurkussa tehdyssä tutkimuksessa arvioitiin kaupallisen pyynnin ahvensaaliiden vähentyneen merimetson vaikutuksesta, ja alueella laskettiin tutkimuksen toteutuksen aikaan yli 3000 pesää. Laajemmalla alueella tarkasteltuna merimetson ei ole todettu vaikuttavan kaupallisen kalastuksen ahvensaaliiden määrään.

Poikkeusluvan hakija on nostanut esiin kalojen vähenemisen Ryssäkarin

kolonian lähialueella. Luonnonvarakeskuksen näkemyksen mukaan on mahdollista, että merimetsokolonian lähistöllä kalojen määrä vähenee ja suuri pesintämäärä voi näkyä rysä- tai verkkosaaliissa paikallisesti. Pyydyksistä merimetso ei juurikaan syö kalaa, vaan vaikutus saaliisiin tulee lähinnä joko merimetsojen syömän kalamäärän kautta tai kalojen pakenemisena kolonian lähialueelta muualle tai kalojen liikkumisen vähentymisenä. Kalojen liikkeistä merimetsojen saalistaessa on heikosti tutkimustietoa, mutta esimerkiksi kasvatuslammikoissa on todettu kalojen hakeutuvan matalaan veteen kasvillisuuden suojaan merimetsojen saalistaessa. Merimetsojen saalistusalueissa on vuodenajasta riippuvaa vaihtelua, joten pääasiallinen merimetsojen saalistusalue ei välttämättä sijaitse kolonian lähialueilla. Ravinnonkäyttötietojen perusteella on todennäköistä, että pesinnän alussa toukokuussa saalistusta on enemmän sisäsaaristoalueilla, kesäkuussa merimetsojen saalistusalueet laajenevat silakan kutualueille. Heinä- ja elokuussa pesintä on ohi ja linnut valmistautuvat muuttoon. Tämän vaiheen ravinnonkäytöstä on heikosti tutkimustietoa. Ahvenen liikehdintään voivat vaikuttaa myös vuotuiset lämpötilaosuhteet ja erityisesti lämpiminä kesinä on tyypillistä, että ahven levittäytyy ulommas saaristoon heinä-elokuussa, jolloin se ei ole pyydettävissä sisäsaaristoalueilla. Siten merimetsojen saalistuksen kytkeminen ahvenen määrän vähenemiseen loppukesän sisäsaaristoalueen pyynnissä ei ole yksiselitteistä. Koko tilastoruudun 37 mittakaavassa jaksolla 2010–2019 ja 2020–2024 (Kuvat 4, 5 ja 6) ei ole selkeästi todettavissa pääasiallisen pyyntiajankohdan muutosta loppukesältä syksyä kohden. Tosin on huomattava, että merimetsojen määrä on kasvanut merkittävästi vasta vuodesta 2022 alkaen.

Poikkeuslupahakemuksessa ei mainittu Kokemäenjokeen istutettaviin lohikaloihin mahdollisesti kohdentuvaa haittaa. Vuonna 2025 Kokemäenjokeen Nakkilan alueelle istutettiin 21573 meritaimenen ja 27101 merilohen kaksivuotiaista poikasta. Luonnonvarakeskus nostaa esiin, että muualla Itämerellä tehtyjen PIT-merkkikokeiden perusteella tiedetään, että varsinkin istutetut lohikalat voivat olla alttiita merimetsojen saalistukselle ja jokisuussa sijaitsevat koloniat voivat aiheuttaa lisäkuolevuutta istutuspoikasille. Lähin alue, jossa merimetsojen smolttipredaatiota on selvitetty, sijaitsee Ruotsissa Dal -joella, joka alueena on jossain määrin rinnastettavissa Kokemäenjoen suistoon. Kokemäenjokeen istutukset tehdään huhtikuun puolivälin tuntumassa ja smoltit vaeltavat ulos joesta todennäköisesti melko nopeasti istutuksen jälkeen. Pääasiallinen ulosvaellus ajoittuu siten merimetsojen pesintäkauden alkuun, ja on mahdollista, että Ryssäkarissa ja Bookikarissa pesivät merimetsot käyttävät istutuspoikasia ravinnokseen. Smoltit tulevat joesta ulos lähellä pintaa ja on mahdollista, että ne liikkuvat parvissa. Kokemäenjoen edustalla predatiota ei ole todennettu ja suuret koloniat ovat jokisuualueella tuore ilmiö. Luonnonvarakeskuksen näkemyksen mukaan riski istutuspoikasiin kohdentuvalle saalistukselle voi aiheuttaa kalataloushaittaa, ja asia olisi järkevää varmentaa lintujen syönnösnäyttein tai merkitsemällä istutuspoikasia.

3 Lausunnon tiivistelmä

Kokemäenjoen suistoalue soveltuu maantieteellisten ominaisuuksien ja kalaston runsauden vuoksi hyvin merimetsojen pesintäalueeksi. Pesintämäärät ovat alueella kasvaneet huomattavasti viime vuosien aikana, ollen vuonna 2025 yli 4000 paria.

27.10.2025

LUKE/3557/00.04.05/2025

Merkittävistä talouskalalajeista merimetso voi aiheuttaa suoraa haittaa lähinnä ahvenkannoille ja ahvenen kalastukselle. Merimetsojen pesintämäärä on kasvanut vastikään, joten mahdolliset vaikutukset näkyvät vasta joidenkin vuosien aikana yksittäisten kutualueiden kalakantojen koossa, jos niitä on todettavissa. Nykyisellään Ryssäkarin koloniassa pesivä merimetsomäärä (2282 paria) sekä Bookikarin kolonia (982 paria) voi vaikuttaa kolonian lähialueen kalastoon ja kalastusmahdollisuuksiin joidenkin kilometrien etäisyydellä, joko ravinnonkäytön kautta tai karkottamalla kaloja. Laajemmilla alueilla (tilastoruutu tai merialuemittakaava) vaikutuksia ei todennäköisesti huomata.

Kokemäenjokeen istutettuihin lohikaloihin mahdollisesti kohdentuvaa merimetsojen predaatiota olisi perusteltua selvittää tarkemmin. Bookikarin ja Ryssäkarin koloniat sijaitsevat poikasten ulosvaellusreitien varrella, ja on mahdollista, että merimetsojen saalistus lisää istutuspoikasten kuolleisuutta niiden syönnösvaelluksen alkuvaiheessa.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 27.10.2025 klo 13:21:35.

Lausunnon valmistelija(t):

Lari Veneranta

Camilla Ekblad, Mats Westerbom, Mikko Olin

Liitteet: Liite, taulukot ja kuvaajat

Tiedoksi: